

Šesta Mednarodna olimpijada iz teoretičnega, matematičnega in uporabnega jezikoslovja

Bolgarija, Sončna obala, 4.–9. avgust 2008

Naloga za skupinsko tekmovanje

V času nastanka slovarja „Guangyun“ (1007–1011) je bila kitajščina precej enotna. Ker kitajski zapis ni fonetični, je izgovorjava vsake pismenke v slovarju nakazana s preprostim sistemom uporabe dveh drugih pismenk, katerih izgovorjavo naj bi bralec poznal (saj sta se pogosto uporabljali). Tak sistem se imenuje *fanqie*.

S kasnejšim razvojem različnih kitajskih narečij je bilo veliko starodavnih *fanqie* transkripcij še vedno uporabnih, vendar v različnih narečjih na drugačen (in bolj zapleten) način.

Tukaj je nekaj takšnih transkripcij. Za vsako pismenko je podana izgovorjava v kantonščini.

pismenka	=	transkripcija
1. 倦 kyn ²	=	渠 k^hœy ²¹ * 卷 kyn ³
2. 求 k^hau ²¹	=	巨 kœy ² * 鳩 kau ⁵³
3. 住 cy ²	=	持 c^hi ²¹ * 遇 y ²
4. 病 piŋ ²	=	皮 p^hei ²¹ * 命 miŋ ²
5. 掉 tiu ²	=	徒 t^hou ²¹ * 弔 tiu ³
6. 鳩 kau ⁵³	=	居 kœy ⁵³ * 求 k^hau ²¹
7. 僖 hei ⁵³	=	許 hœy ³⁵ * 其 k^hei ²¹
8. 朗 loŋ ¹³	=	盧 lou ²¹ * 黨 toŋ ³⁵
9. 韶 siu ²¹	=	市 si ¹³ * 昭 ciu ⁵³
10. 帳 cœŋ ³	=	知 ci ³ * 亮 lœŋ ²
11. 愀 c^hiu ³⁵	=	親 c^han ³ * 小 siu ³⁵
12. 舞 mou ¹³	=	文 man ² * 甫 p^hou ³⁵
13. 謏 siu ³⁵	=	先 sin ⁵³ * 鳥 niu ¹³
14. 臼 k^hau ¹³	=	其 k^hei ²¹ * 九 kau ³⁵
15. 斜 c^he ²¹	=	似 c^hi ¹³ * 嗟 ce ⁵³
16. 菁 kau ³	=	古 ku ³⁵ * 候 hau ²

- (a) Pojasnite, kako bi lahko starodavno *fanqie* transkripcijo uporabili v sodobni kantonščini.
- (b) Kako je delovala *fanqie* transkripcija v času nastanka „Guangyun“-a? Staro preprosto pravilo daje pravilne rezultate v kantonščini samo v eni izmed zgornjih transkripcij. Kateri?

Večina današnjih kitajskih narečij (vključno s kantonščino in mandarinščino) ne pozna zvenečih soglasnikov razen zvočnikov (**l**, **m**, **n**, **ŋ**). V času nastanka „Guangyun“-a so v jeziku obstajali tudi drugi zveneči soglasniki, ki pa so kasneje sovpadli z nezvенеčimi: zveneči priporniki so postali nezvенеči priporniki (npr. **z** > **s**), zveneči zaporniki so postali pridihnjeni ali nepridihnjeni nezvенеči zaporniki (npr. **d** > **t** ali **t^h**). Zveneči glasovi so se ohranili v kitajskem narečju wu. Na primer pismenka 徒 ima v narečju wu izgovorjavo [du²¹], v kantonščini [t^hou²¹] in v mandarinščini [t^hu³⁵].

- (c) Katere izmed pismenk v zgornjem razdelku so se izgovarjale z zvenečimi vzglasnimi soglasniki v času nastanka „Guangyun“-a? Pod kakšnimi pogoji so v kantonščini zveneči soglasniki postali pridihnjeni ali nepridihnjeni?
- (d) Klasična kitajščina je poznala štiri tone, izmed katerih so le trije prisotni v tej nalogi. Pojasnite, kako se je iz teh treh tonov razvilo šest tonov v kantonščini.

Tukaj je še nekaj transkripcij, vendar samo z izgovorjavo v mandarinščini:

17.	遭 ɕan^5	= 張 ɕaŋ^5	★ 連 lian^{35}
18.	良 liɑŋ^{35}	= 呂 ly^{214}	★ 章 ɕaŋ^5
19.	遵 cun^5	= 將 kiaŋ^{51}	★ 倫 lun^{35}
20.	蕭 xiao^5	= 蘇 su^5	★ 彫 tiao^5
21.	嵌 k^hian^5	= 口 $\text{k}^h\text{ou}^{214}$	★ 銜 xian^{35}
22.	先 xian^5	= 蘇 su^5	★ 前 $\text{k}^h\text{ian}^{35}$
23.	巉 $\text{ɕ}^h\text{an}^{35}$	= 鋤 $\text{ɕ}^h\text{u}^{35}$	★ 銜 $\text{k}^h\text{ian}^{35}$
24.	娉 xin^{51}	= 胡 xu^{35}	★ 頂 tin^{214}
25.	弗 $\text{ɕ}^h\text{an}^{214}$	= 初 $\text{ɕ}^h\text{u}^5$	★ 限 xian^{51}
26.	趨 $\text{c}^h\text{uei}^{214}$	= 千 k^hian^5	★ 水 ɕuei^{214}
27.	初 $\text{ɕ}^h\text{u}^5$	= 楚 $\text{ɕ}^h\text{u}^{214}$	★ 居 ky^5
28.	釧 $\text{ɕ}^h\text{uan}^{51}$	= 尺 $\text{ɕ}^h\text{ }^{214}$	★ 絹 kyan^{51}
29.	卷 kyan^{214}	= 居 ky^5	★ 轉 ɕuan^{214}
30.	處 $\text{ɕ}^h\text{u}^{51}$	= 昌 $\text{ɕ}^h\text{aŋ}^5$	★ 據 ky^{51}
31.	俤 p^hij^5	= 普 p^hu^{214}	★ 丁 tin^5
32.	蚪 tou^{214}	= 當 taŋ^5	★ 口 $\text{k}^h\text{ou}^{214}$

- (e) Neupoštevajoč tone za sedaj, oblikujte pravila za uporabo starodavne fanqie transkripcije v mandarinščini.

Dane so kitajske pismenke s kantonsko in mandarinsko izgovorjavo:

	kantonsščina	mandarinščina		kantonsščina	mandarinščina
33.	唐 $\text{t}^h\text{oŋ}^{21}$	$\text{t}^h\text{aŋ}^{35}$	40.	采 pin^2	pian^{51}
34.	謨 mou^{21}	mo^{35}	41.	帝 tai^3	ti^{51}
35.	踐 c^hin^{13}	kian^{51}	42.	透 t^hau^3	t^hou^{51}
36.	少 siu^{35}	ɕao^{214}	43.	被 p^hei^{13}	pei^{51}
37.	夔 $\text{k}^h\text{wai}^{21}$	$\text{k}^h\text{uei}^{35}$	44.	囂 hiu^{53}	xiao^5
38.	你 nei^{13}	ni^{214}	45.	粉 fan^{21}	fen^{35}
39.	暫 caam^2	can^{51}			

- (f) Opišite razvoj tonov in vzglasnih zvonečih soglasnikov v mandarinščini. Kakšna pravila lahko oblikujemo za branje tonov v fanqie transkripciji za mandarinščino?
- (g) Nekatere kombinacije vzglasnih soglasnikov in tona so v sodobni mandarinščini izjemno redke. Katere?

Več pismenk z izgovorjavo tako v kantonsščini kot v mandarinščini najdete spodaj. Nekaj tonov je izpuščenih:

	kantonsščina	mandarinščina		kantonsščina	mandarinščina
46.	置 $\text{t}^h\text{uŋ}^{\dots\dots}$	$\text{t}^h\text{uŋ}^{35}$	49.	眠 min^{21}	$\text{mian}^{\dots\dots}$
47.	載 coi^3	$\text{cai}^{\dots\dots}$	50.	蛸 $\text{siu}^{\dots\dots}$	xiao^5
48.	米 $\text{mai}^{\dots\dots}$	mi^{214}	51.	亂 $\text{lyn}^{\dots\dots}$	luan^{51}

- (h) Določite, kateri so manjkajoči toni.

- (i) Preberite naslednje transkripcije v kantonsščini:

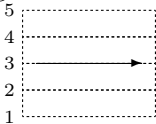
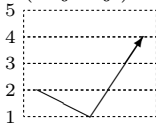
52.	梯 ? = 土 t^hou^{35}	★ 雞 kai^{53}
53.	嘯 ? = 蘇 sou^{53}	★ 弔 tiu^3
54.	浪 ? = 魯 lou^{13}	★ 當 toŋ^{53}
55.	憊 ? = 蒲 p^hou^{21}	★ 拜 paai^3

- (j) Preberite naslednje transkripcije v mandarinščini. Nekaterih transkripcij samih zase ni mogoče prebrati, vendar ta naloga vsebuje dovolj podatkov, da jih lahko preberemo:

56. 賽 ? = 先 xian ⁵ =13A=22X	★ 代 tai ⁵¹
57. 簡 ? = 古 ku ²¹⁴ =16A	★ 限 xian ⁵¹ =25B
58. 賞 ? = 書 su ⁵	★ 兩 liang ²¹⁴
59. 佻 ? = 普 p^hu ²¹⁴ =31A	★ 乃 nai ²¹⁴
60. 洫 ? = 胡 xu ³⁵ =24A	★ 畎 k^hyan ²¹⁴
61. 犬 ? = 苦 k^hu ²¹⁴	★ 洫 =60X
62. 下 ? = 胡 xu ³⁵ =24A	★ 駕 kia ⁵¹
63. 捍 ? = 下 =62X	★ 赧 nan ²¹⁴
64. 紂 ? = 除 ç^hu ³⁵	★ 柳 liou ²¹⁴
65. 囊 ? = 奴 nu ³⁵	★ 嘗 taŋ ⁵ =32A=54B
66. 鯁 ? = 蘇 su ⁵ =20A=22A=53A	★ 來 lai ³⁵

NB: Mandarinsščina je uradni jezik na Kitajskem, ki ima za osnovo pekinško narečje. Govori jo približno 850 milijonov ljudi. Jezik wu (šangajščino) govori 90 milijonov, kantonščino (yue) pa 70 milijonov ljudi.

Vsako kitajsko narečje ima določeno število tonov (melodij, v katerih se lahko izgovori vsak zlog). Sistem, ki ga je predlagal jezikoslovec Zhao Yuanren in ga uporabljamo v tej nalogi, označuje pet stopenj glasu s številkami od 1 (najnižji) do 5 (najvišji) in zapisuje melodijo kot sosledje teh

stopenj: **a**³ , **a**²¹⁴ . Vsi toni, ki jih potrebujete, se pojavljajo v tej nalogi.

Oznaka ^h označuje pridihnjenost (izgovor z močnim izdihom) predhodnega zapornika. **x** = slovenski *h*, **ŋ** = *n* v besedi *gong*. **c** kot v slovenščini, **ç** in **ç** sta trda soglasnika podobna našima glasovoma *š* in *č*, **ǰ** in **ǰ** sta mehka soglasnika, podobna poljskemu *ś* in srbohrvaškemu *ć*. **œ** in **y** = nemška *ö* in *ü* (ali francoska *eu* in *u*).

Če ne želite zapisovati pismenk, se lahko na njih sklicujete tako, da uporabite številko transkripcije, v kateri se pojavljajo in specificirate, za katero pismenko gre: X (transkribirana), A (prva v transkripciji) ali B (druga v transkripciji).

Bodite pozorni na to, da v mandarinski izgovorjavi pismenke 28A ni samoglasnika.

—Todor Červenkov